МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Затверджено
на засіданні кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.)

Завідувач кафедри
проф. Квас О. В.

Методичні матеріали для самостійної роботи з курсу «Управлінський процес в сучасних закладах освіти» для студентів – магістрів факультету педагогічної освіти, спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»

Львів 2020

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Управлінський процес в сучасних закладах освіти" є набуття студентами професійної компетентності необхідної для здійснення успішної управлінської діяльності в сфері освіти.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни " Управлінський процес в сучасних закладах освіти " є:

- формування у студентів знань про сутність, мету, завдання, принципи, методи, критерії якості управлінської діяльності в освітній сфері;
- формування знань, умінь та навиків планування, організації, контролю управлінської діяльності у школі, підвищення конкурентноспроможності закладу освіти;
- набуття студентами умінь аналізу управлінських рішень та діяльності, вибір та застосування найбільш ефективних стратегій та стилів управління;
- оволодіння прийомами розвитку організаційної та управлінської культури сучасного менеджера освіти.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- сутність основних складових системи управління закладами освіти;
- принципи, методи і функції управлінської діяльності в освіті;
- принципи психології управління в освіті;
- історичні особливості розвитку освітнього менеджменту;
- стилі управління в освіті, типологію менеджерів в освіті;
- критерії оцінювання якості управління в освіті;
- основні завдання та види управлінської роботи директора закладу освіти, його заступників;
- правові основи управлінських дій;
- сутність планування, організації, мотивування й контролю навчально-виховної, методичної, господарської, організаційної й громадської роботи в закладі освіти;
- техніки та прийоми продуктивного спілкування менеджера в закладі освіти;
- шляхи запобігання та способи вирішення конфліктів в педагогічному колективі;
- психологічні ризики професійної діяльності управлінця в закладі освіти;

- передумови, симптоми професійного вигоряння педагогічних працівників, способи запобігання та подолання вигоряння менеджерів освіти.

вміти:

- визначати мету управлінської діяльності, приймати і реалізовувати доцільні рішення;
- обирати і застосовувати ефективні стратегії управлінської діяльності;
- створювати психологічно комфортне середовище, налагоджувати співпрацю, командну роботу, делегувати повноваження;
- організовувати спілкування з керівниками і колегами, обираючи найбільш продуктивні прийоми й техніки;
- запобігати й вирішувати конфліктні ситуації в управлінській діяльності в освітній установі;
- оформляти необхідну документацію: комплектування освітньої установи, тарифікацію, робочий навчальний план; складати розклад, готувати розпорядження, вести документацію;
- аналізувати, контролювати та оцінювати діяльність навчального закладу, здійснювати внутрішній контроль, організовувати методичну роботу, перевіряти якість освітніх послуг, аналізувати уроки вчителів;
- сприяти розвитку педагогічної творчості, створювати умови для педагогічних інновацій;
- запобігати мобінгу та професійному вигоранню педагогічних працівників, управлінців, працювати над подоланням проявів професійних деструкцій.

Максимальна оцінка одного завдання для самостійної роботи – 5 балів. При оцінювання враховуються: повнота розуміння матеріалу, уміння аналізувати інформацію, системність викладу, самостійність суджень, здатність наводити самостійні приклади.

Критерії оцінювання *усних відповідей*:

5б. – змістовна, логічна відповідь, наявність аргументованих суджень, власних прикладів.

4б. – змістовна логічна відповідь, студент виявляє розуміння тематичних положень й зв’язків між ними, наводить типові приклади, допускає не суттєві помилки.

3б. – студент демонструє розуміння основних теоретичних положень, допускає помилки, відчуває труднощі в пошуку прикладів чи аргументів.

2б. – студент виявляє неточності у розумінні основних положень, відповідь носить фрагментарний характер.

1б. – студент володіє фрагментарними уявленнями щодо основних положень теми.
завдань для самостійної роботи:
0-3б. – змістовність, логічність, аргументованість представлених міркувань, наявність авторських суджень;
0-2б. - повнота висвітлення питання.
тестових завдань у проміжному, підсумковому контролі
1 або 2 бали визначено відповідно до типу завдань.

<u>Тема 1.</u> Історичні й сучасні аспекти професіоналізації управлінської діяльності

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу, засвоїти основні питання теми: «керівництво і управління», «педагогічний та освітній менеджмент», «теорії управління», з'ясувати основні проблеми сучасного менеджменту.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть різницю між поняттями керівництво і управління.
2. В чому суть відмінностей між поняттями педагогічний та освітній менеджмент.
3. Проаналізуйте історичний досвід розвитку управлінської діяльності. Визначте головні віхи.
4. В чому полягає суть теорії класичного менеджмент.
5. Назвіть передумови виникнення наукового менеджмент.
6. Які основні галуі гуманістичного менеджменту.
7. Охарактеризуйте концепцію бюрократичних організацій.
8. Проаналізуйте концепцію адміністративних принципів.
9. В чому суть управлінсьої теорії «рух за людські стосунки».
10. Назвіть основні положення концепції людських ресурсів.
11. Охарактеризуйте управлінську теорію наукового біхевіоризму.
12. Які основні проблеми сучасного менеджменту.
13. Які критерії вказують на конкуретноспроможність освітнього закладу.
14. Як здійснюється оцінка якості послуг освітньої установи.

Завдання для самостійної роботи

1. Опишіть основні особливості управління навчальною установою.
2. Запропонуйте шляхи підвищення конкуретноспроможності закладу освіти.
3. Змоделюйте систему оцінювання якості освітніх послуг в закладі освіти, із врахуванням зарубіжного досвіду.
4. Визначте шляхи та перспективи розвитку теоретичних концепцій менеджменту.

5. Поясніть вплив національних культурних особливостей на формування моделей управління в різних країнах.

Рекомендована література:

- Андросюк В. М. Педагогічний менеджмент :навчальний посібник /Віталій Андросюк ; Міністерство освіти і науки України. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 199 с.
- Берека В. Є. Актуальні проблеми управління освітою /В.Є. Берека, І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький : [Видавництво ХГПА], 2006. 142 с.
- Мармаза О. І. Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.
- Лаврук В. Внутрішній контроль :практичний порадник керівника загальноосвітнього навчального закладу /Василь Лаврук..Київ : Редакції газет з управління освітою, 2014. 109 с.

Тема 2. Принципи та методи освітнього менеджменту

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу засвоїти основні питання теми: «принципи управління», з'ясувати основні правила реалізації приницпів, сутність психологічних принципів управління, навчитись застосовувати їх на практиці.

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть поняття принципів управління.
2. Опишіть умови і правила реалізації основних принципів менеджменту: приницп системності, принцип багато функціональності, принцип інтеграції, принцип партисипативності, принцип зовнішнього оцінювання, принцип поваги до дитини, учня, студента, вихованця, принцип освітніх послуг, принцип забезпечения професійної свободи, правової захищеності управлінського рішення, принцип цілісного погляду на людину, принцип соціальної справедливості, принцип індивідуального підходу, принцип найменшого впливу, принцип відповідності, принцип підвищення кваліфікації та збагачення роботи, принцип консенсусу, принцип колегіальності.
3. Сформулюйте основні правила реалізації управлінських психологічних принципів: принцип невизначеності відгуку; принцип неадекватності взаємного сприйняття; принцип неадекватності самооцінки; принцип перекручування інформації; принцип самозбереження; принцип компенсації.

4. Визначте умови, які перешкоджають реалізації принципів психології управління.
5. Опишіть ефективність різних груп методів управлінської діяльності в освіті.
6. В чому суть соціально-психологічних методів управлінської діяльності.

Завдання для самостійної роботи

1. Наведіть прклади релізації принципів управління.
2. Наведіть приклади реалізації психологічних принципів управління.
3. Наведіть приклади реалізації методів управління.
4. Визначте умови, в яких застосування тих чи інших методів управління буде найбільш доцільним.
5. Поясніть причини виникнення різноманітних методів управління з огляду теоретичних концепцій менеджменту.
6. Визначте специфіку застосування методів управління в закладі освіти.

Рекомендована література:

- Андросюк В. М. Педагогічний менеджмент :навчальний посібник /Віталій Андросюк ; Міністерство освіти і науки України. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 199 с.
- Берека В. Є. Актуальні проблеми управління освітою /В.Є. Берека, І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький : [Видавництво ХГПА], 2006. 142 с.
- Мармаза О. І. Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.
- Семез А. А. Менеджмент в освіті : навчальний посібник /А.А. Семез ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград : М.В. Александрова, 2011. 167 с.

Тема 3. Характеристика системи управління освітою в Україні

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу, засвоїти основні поняття теми: органи державного управління освітою, їх структура, ієрархія, повноваження, тенденції в управлінні освітою, складники і рівні освіти, національна рамка кваліфікацій, органи громадського самоврядування в управлінні закладами освіти, колегіальні органи управління в заклаах освіти.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні складові системи управління освітою в Україні.

2. Окресліть основні функції Міністерства освіти і науки України, управлінь освіти при обласних державних адміністраціях, відділів освіти при районних (міських) державних адміністраціях.
3. Охарактеризуйте діяльність органів громадського самоврядування в системі освіти.
4. Визначте основні сучасні тенденції в управлінні освітою.
5. Назвіть основні типи інспектування закладів освіти.
6. Назвіть основні складові системи освіти та рівні.
7. Сутність національної рамки кваліфікацій.
8. Опишіть типи закладів освіти, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти.
9. Поясніть сутність державного стандарту і загальноосвітніх програм.
10. Означте завдання та характеристику діяльності колегіальних органів управління закладом освіти (рада школи, педагогічна рада, нарада при директорі, його заступниках).
11. Опишіть посадові обов'язки, права, повноваження та функції адміністрації школи (директор, його заступники з навчальної, наукової, виховної, господарської роботи).
12. Взначте повноваження та зміст роботи колегіальних органів громадського самоврядування: загальні збори (конференція) колективу, органи самоврядування працівників закладу, здобувачів освіти, учнів, батьків.
13. Які повноваження має наглядова (піклувальна) рада закладу освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте основні тенденції управління освітою, визначте їх перспективи в контексті зарубіжного досвіду.
2. Запропонуйте шляхи модернізації системи управління освітою в Україні, визначте негативні аспекти діяльності, консерватизм.
3. Запропонуйте шляхи налагодження ефективної співпраці громадського сектору з адміністрацією закладів освіти.
4. Складіть авторський статут школи.
5. Розмежуйте повноваження колегіальних органів громадського самоврядування в закладі освіти, зазначте шляхи співпраці.
6. Опишіть портрет ідеального керівника закладу освіти.

Рекомендована література:

- Андросюк В. М. Педагогічний менеджмент :навчальний посібник /Віталій Андросюк ; Міністерство освіти і науки України. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 199 с.

- Берека В. Є. Актуальні проблеми управління освітою /В.Є. Берека, І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький : [Видавництво ХГПА], 2006. 142 с.
- Мармаза О. І. Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.
- Освітній менеджмент в умовах змін :навчальний посібник /Л. Калініна ... [та ін.] ; за загальною редакцією В. Олійника, Н. Протасової ; Національна академія педагогічних наук України, Університет менеджменту освіти НАПН України, Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Луганськ : В.С. Рєзніков, 2011. 306 с.

Тема 4. Практика управлінської діяльності в закладах середньої освіти

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу, засвоїти основні питання теми: «атестація вчительських кадрів». «тарифікація», «комплектація», з'ясувати особливості підготовки шкільної документації, навчитись складати робочй навчальний план, готувати документи для тарифікації, комплектації, організовувати дистанційне навчання, аналізувати та оцінювати професійну діяльність вчителя, проводити аналіз уроку.

Питання для самоконтролю

1. Які документи визначають посадові обов'язки, права, повноваження та функції завуча та директора школи
2. В чому полягає відмінність між повноваженнями й функіями завуча й директора школи.
3. Назвіть основні етапи організації навчально-виховної, методичної, господарської роботи школи.
4. Які основні документи становлять шкільну документацію.
5. В чому полягає підготовка школи до нового навчального року.
6. Які основні накази готує адміністрація школи.
7. Опишіть процедуру складання робочого навчального плану.
8. Охарактеризуйте основні складові навчального плану.
9. Назвіть основні складові-документи тарифікаційного списку.
10. Охарактеризуйте дії завуча щодо підготовки тарифікації.
11. Як відбувається підготовка документів про комплектацію школи.

12. Опишіть особливост підготовки закладу освіти до запровадження дистанційного навчання.
13. Охарактеризуйте основні напрями діяльності керівника освітньої установи щодо підготовки закладу до змішаного, дистанційного навчання.
14. Які складові внутрішнього контролю за якістю навчально-виховного процесу.
15. Опишіть діяльність завуча щодо аналізу успішності учнів.
16. Як відбувається аналіз та оцінка професійної діяльності вчителів.
17. Назвіть основні складові схеми-аналізу уроків.
18. Назвіть професійні категорії вчителів та педагогічні звання
19. Які основні етапи процедури проведення атестації вчительських кадрів.
20. Визначте умови навчання педагогів у дистанційній формі.
21. Як формують атестаційні комісії
22. В чому різниця повноважень комісій 1-го і 2-го рівнів.

Завдання для самостійної роботи

1. Як зміни освітнього законодавства вплнули на процедуру й компоненти навчального плану.
2. В чому полягають основні труднощі підготовки документів для комплектації.
3. Розробіть методичні рекоменації керівнику закладу освіти щодо організації освітнього процесу в умовах змішаної чи дистанційної форми.
4. Запропонуйте шляхи вдосконалення процедури і критеріїв атесації вчитедів.
5. Запропонуйте шляхи модернізації методичної роботи у школі.
6. Розробіть модель ефективної співпраці закладу освіти й громадськості.

Рекомендована література:

- Берека В. Є. Актуальні проблеми управління освітою /В.Є. Берека, І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький : [Видавництво ХГПА], 2006. 142 с.
- Мармаза О. І. (Олександра Іванівна) Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.

- Лаврук В. Внутрішній контроль :практичний порадник керівника загальноосвітнього навчального закладу /Василь Лаврук..Київ : Редакції газет з управління освітою, 2014. 109 с.
- Освітній менеджмент в умовах змін :навчальний посібник /Л. Калініна ... [та ін.] ; за загальною редакцією В. Олійника, Н. Протасової ; Національна академія педагогічних наук України, Університет менеджменту освіти НАПН України, Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Луганськ : В.С. Рєзніков, 2011. 306 с.

Тема 5. Стратегії і стилі діяльності менеджера освіти

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу засвоїти основні питання теми: «стилі керівництва». «типів управлінської поведінки», «менеджер освіти», з'ясувати особливості автократичного (авторитарного, вольового), демократичного і пасивного (ліберального) стилю, навчитись складати характеристику менеджерів в освіті за Робертом Блейком і Джейн Моуто і Д.Мак-Грегором, обирати набільш доцільний стиль управлінської діяльності.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення понять «стилі керівництва».
2. Опишіть основні риси позитивних та негативних стилів керівництва.
3. Назвіть основін критерії визначення типів управлінської поведінки за Робертом Блейком і Джейн Моуто.
4. Прокласифікуте стилі за Робертом Блейком і Джейн Моуто, взявши до уваги різні вектори решітки.
5. Назвіть основні критерії, що допомагають класифікувати стиль управлінської діяльності.
6. Назвіть основні складові сруктури різних стилів керівництва.
7. У чому полягає відмінність між керівником і лідером в педагогічному колективі.
8. Охарактеризуйте ознаки менеджерів за Д.Мак-Грегором.
9. Визначте найбільш продуктивний, на Вашу думку, стиль керівництва.

Завдання для самостійної роботи

1. Опишіть стилі управлінської діяльності, які визначені критеріями: основної спрямованості управлінської діяльності, цілей управлінської діяльності, завдань, які ставить і вирішує у своїй діяльності керівник, за природою чинника, що впливає на групу (колектив) особистість, за цільовою ознакою; за характером контактності, за ступенем застосування формальних і неформальних способів впливу на групу або особистість; за перевагою одноосібних

або групових способів впливу на виробничий процес, за ступенем прояву єдиноначальності та колегіальності.

2. Здійсніть паралельне порівняння автократичного (авторитарного, вольового), демократичного і пасивного (ліберального) стилю менеджера в освіті.
3. Звертаючись до власного досвіду опишіть приклади застосування на практиці згаданих стилів управлінської діяльності.
4. Окресліть своє ставлення до запропонованих класифікацій стилів управлінської діяльності.

Рекомендована література:

- Іванова Т. Культура педагогічного менеджменту викладача ВНЗ непедагогічного профілю :навчально-методичний посібник /[Т.В. Іванова] ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих. Київ : Педагогічна думка, 2012. 137 с. .
- Мармаза О. І. Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.
- Семез А. А. Менеджмент в освіті :навчальний посібник /А.А. Семез ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград : М.В. Александрова, 2011. 167 с.

Тема 6. Комунікативна культура менеджера в закладі освіти

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу засвоїти основні питання теми: «ділове спілкування». «функції і параметри спілкування», з'ясувати типи, причини, особливості конфліктів в педагогічному середовищі, навчитись застосовувати прийоми рефлексивного і емпативного слухання, розв'язувати і запобігати конфліктам.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягають особливості управлінського спілкування в професійній педагогічній сфері.
2. Охарактеризуйте основні стилі комунікативної взаємодії менеджера освіти.
3. Як забезпечуються параметри спілкування в управлінській комунікативній взаємодії.
4. Опишіть прийоми рефлексивного і емпативного слухання.
5. Наведіть приклади використання прийомів рефлексивного та емпативного слухання в управлінні освітою.

6. Які основні ознаки управлінських конфліктів в педагогічному середовищі.
7. Основні етапи й особливості діяльності освітнього менеджера щодо запобігання і вирішення конфліктів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опишіть основні типи і причини управлінських конфліктів.
2. Наведіть приклади реалізації основних функцій спілкування менеджера в освітній устнові.
3. Охарактеризуйте способи поведінки менеджера освіти в конфліктних ситуаціях.
4. Окресліть особливості налагодження комунікативної взаємодії керівника закладу освіти з вчителями, батьками, учнями.

Рекомендована література:

- Іванова Т. Культура педагогічного менеджменту викладача ВНЗ непедагогічного профілю :навчально-методичний посібник /[Т.В. Іванова] ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих. Київ : Педагогічна думка, 2012. 137 с. .
- Мармаза О. І. (Олександра Іванівна) Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.
- Андросюк В. М. Педагогічний менеджмент і психодидактика :навчальний посібник /Віталій Андросюк. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 214 с
- Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент :навчальний посібник /В.Е. Лунячек ; Національна академія державного управління при Президентові України, Харківський регіональний інститут державного управління..Харків : Магістр, 2014. 511 с.

<u>Тема 7.</u> Психологічні ризики професійної діяльності управлінця освітньої сфери

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу засвоїти основні питання теми: «мобінг», «професійний стрес», з’ясувати типи, причини стресів педагога-управлінця, навчитись застосовувати способи подолання стресових ситуацій, прийоми раціональної психотерапії, норми психогігієни праці менеджера в освітній установі, визначити особливості домінування та підпорядкування, наслідків мобінгу, з’ясувати типи, причини мобінгу в професійній педагогічній діяльності. навчитись застосовувати шляхи запобігання мобінгу та прийоми його подолання.

Питання для самоконтролю

1. Визначте основні передумови виникнення професійних стресів в управлінні освітою.
2. Назвіть основін етапи перебігу професійних стресів в управлінні.
3. Опишіть особливості професійного стресу педагога-управлінця.
4. Наведіть приклади професійних стресів педагога-управлінця.
5. Які Вам відомі типи та причини професійних стресів в управлінні.
6. Які вам відомі способи подолання стресових ситуацій.
7. Апелюючи до власного досвіду опишіть способи подолання стресів управлінців.
8. Проранжуйте способи подолання стресів.
9. Які найбільш дієві, на вашу думку, умови та техінки запобігання стресам в педагогічній взаємодії та управлінській діяльності.
10. Назвіть найбільш дієві прийоми раціональної психотерапії.
11. Опишіть основні умови дотримання психогігієни праці менеджера в освітній установі.
12. В чому полягає психолого-педагогічна реабілітація управлінського педагогічного персоналу.
13. Поясніть явище мобінгу як форми психологічного тиску в професійній сфері.
14. Назвіть основні ознаки мобінгу.
15. Визначте причини та наслідки мобінгу в професійному середовищі
16. Назвіть основні типи насильників у професійній сфері
17. Визначте чим мобінг відрізняється від агресії.
18. Що зумовило визначення явища мобінгу.
19. Поясніть теорію послідовної ієрархії (домінування та підпорядкування).
20. Охарактеризуйте специфіку підпорядкованості різного рівня.
21. Визначте передумови виникнення мобінгу, які відомі вам з власного досвіду.

Завдання для самостійної роботи

1. Проранжуйте основні форми прояву мобінгу в професійній діяльності менеджерів освіти за критерієм важкості наслідків, за ступенем травматизму
2. Опишіть звертаючись до власного досвіду основні типи насильників й жертв у професійному педагогічному середовищі.
3. Наведіть приклади інструментів мобінгу.

4. Проранжуйте наслідки мобінгу за ступенем впливом на психічне, фізичне здоров'я жертви.
5. З'ясуйте специфіку прояву мобінгу в управлінській сфері.
6. Охарактеризуйте шляхи запобігання мобінгу та прийоми його подолання.

Рекомендована література:

- Сучасний контент професійного розвитку менеджерів освіти в умовах глобальних викликів та реформ : монографія / [С.К. Хаджирадєва ... [та ін.] ; за загальною редакцією С.К. Хаджирадєвої. - Миколаїв : Т.В. Ємельянова, 2017. - 164 с.
- Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент :(курс лекцій) /І.М. Шоробура ; Міністерство освіти і науки України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Кам'янець-Подільський : [Видавець Зволейко Д. Г.], 2010. 190 с.
- Яцюк М. В. Мобінг: стратегії психологічного захисту / Марія Яцюк, Наталія Харченко. - Київ : Шкільний світ, 2019. - 101.
- Освітній менеджмент в умовах змін :навчальний посібник /Л. Калініна ... [та ін.] ; за загальною редакцією В. Олійника, Н. Протасової ; Національна академія педагогічних наук України, Університет менеджменту освіти НАПН України, Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Луганськ : В.С. Рєзніков, 2011. 306 с.

<u>Тема 8.</u> Професійне вигоряння менеджерів освіти

Методичні рекомендації до вивчення теми: опрацювати літературу, засвоїти основні питання теми: «професійні кризи», «професійний розвиток», «професійні деструкції», «професійний егоцентризм», визначати особливості симптомів професійного вигоряння менеджерів, з'ясувати типи, причини професійного виснаження, навчитись застосовувати ефективну профілактику синдрому професійного вигоряння управлінців.

Питання для самоконтролю:

1. Які передумови виникнення професійних криз
2. Як професійні кризи співвідносяться з віковими.
3. Які чинники найбільш травматично на вашу думку впливають на професійний розвиток.
4. В чому сутність психологічних труднощів педагогічної діяльності.
5. Опишіть основні симптоми та компоненти професійного виснаження, звертаючись до аналізу власного досвіду.
6. Які фактори на вашу думку найбільше сприяють професійному вигорянню.
7. Які типи професійних деструкцій ви зустрічали.
8. В чому суть професійного егоцентризму.

9. Як професійний егонцетризм, на вашу думку, проявляється в особистому житті.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опишіть основні чинники, що негативно впливають на професійний та особистісний розвиток менеджера освіти.
2. Складіть рейтинговий перелік психологічних труднощів діяльності управлінця в освіті.
3. Охарактеризуйте загальні закономірності розвитку професійних деструкцій.
4. Опишіть найбільш доцільні умови та прийоми ефективної профілактики синдрому професійного вигоряння.

Рекомендована література:

- Іванова Т. Культура педагогічного менеджменту викладача ВНЗ непедагогічного профілю :навчально-методичний посібник /[Т.В. Іванова] ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих. Київ : Педагогічна думка, 2012. 137 с. .
- Мармаза О. І. Менеджмент в освіті :дорожня карта керівника : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /О.І. Мармаза..Х. : Основа, 2007. 444 с
- Корольчук М.С. Професійне вигоряння працівників освіти :монографія /М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, Л.І, Березовська ; Київський національний торговельно-економічний університет. 2017.. 303 с.
- Лунячек В. Педагогічний менеджмент :навчальний посібник /В.Е. Лунячек ; Національна академія державного управління при Президентові України, Харківський регіональний інститут державного управління..Харків : Магістр, 2014. 511 с.

Перелік питань для підготовки до іспиту

1. Поняття про управління, керівництво, менеджмент.
2. Поняття педагогічного менеджменту, менеджменту в освіті.
3. Структурно-функціональні компоненти системи освітнього менеджменту.
4. Історичні передумови виникнення менеджменту як науки управління.
5. Характеристика школи наукового управління (Ф. Тейлор, Л. Гільберт, Г. Форд).
6. Класичний напрям менеджменту та його складові (М. Вебер, А. Файоль).

7. Гуманістичний менеджмент: основні ідеї й складові (Е. Мейо, Д. Карнегі, А. Маслоу, Мак Грегор).
8. Емпірична школа менеджменту.
9. Типи менеджерів за теорією «Х», «У» Мак Грегора.
10. Проблеми сучасного менеджменту.
11. Закономірності управлінської діяльності.
12. Принципи освітнього менеджменту: багатофункціональності, системності, інтеграції, партисипативності, зовнішнього оцінювання, професійно свободи, поваги до учня, правової захищеності управлінського рішення, соціальної справедливості, індивідуального підходу, найменшого впливу, відповідності, підвищення кваліфікації, консенсусу, колегіальності.
13. Психологічні принципи управлінської діяльності.
14. Принцип невизначеності відгуку.
15. Принцип неадекватності взаємного сприйняття.
16. Принцип неадекватності самооцінки.
17. Принцип перекручування інформації.
18. Принцип самозбереження (збереження особистісного сатусу підлеглого).
19. Принцип компенсації.
20. Методи управління.
21. Система органів державного управління освітою. Харктеристика прав і повноважнь.
22. Діяльність органів громадського самоврядування в системі освіти.
23. Сучасні тенденції в управлінні освітою.
24. Інспектування закладів освіти
25. Характеристика структури системи освіти України.
26. Сутність національної рамки кваліфікацій.
27. Типи закладів освіти, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти.
28. Поняття про державний стандарт і загальноосвітні програми.
29. Правові основи управління закладами освіти.
30. Завдання та характеристика діяльності колегіальних органів управління закладом освіти.
31. Посадові обов’язки, права, повноваження та функції адміністрації школи.
32. Напрями діяльності керівника школи щодо впровадження дистанційного навчання.
33. Повноваження та зміст роботи колегіальних органів громадського самоврядування:

34. Наглядова (піклувальна) рада закладу освіти. Статут школи.
35. Характеристика управлінських функцій.
36. Планування і контролювання роботи школи. Основні типи планування.
37. Підготовка школи до нового навчального року. Складання робочого навчального плану.
38. Процедура оформлення основних документів тарифікаційного списку.
39. Підготовка документів про комплектацію школи.
40. Складання розкладу. Оцінка якості розкладу.
41. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного, змішаного навчання.
42. Особливості внутрішкільного контролю. Види, форми і методи внутрішкільного контролю.
43. Методична робота в школі: основні складові.
44. Підвищення кваліфікації вчителів. Процедури атестації й сертифікації педагогічних працівників.
45. Навчання педагогів в дистанційній формі.
46. Категорії та педагогічні звання.
47. Сертифікація вчителів.
48. Аналіз та оцінка професійної діяльності вчителів. Аналіз уроків.
49. Особливості оформлення руху учнів протягом навчального року.
50. Характеристика вимог до керівника навчального закладу.
51. Типові управлінські помилки керівника навчального закладу.
52. Типи управління в освіті: розімкнуте, замкнуте, змішане.
53. Поняття про стиль керівництва, основні критерії вибору.
54. Стилі керівництва в освіті: демократичний, авторитарний, ліберальний.
55. Типи управлінської поведінки за Р. Блейком і Дж. Моуто.
56. Основні параметри стилю керівництва в освіті.
57. Процедура прийняття й типи управлінських рішень: імпульсивні, з ризиком, урівноважені, обережні, інертні.
58. Параметри спілкування: перцептивний, інтерактивний, інформаційний.
59. Помилки сприймання людини людиною.
60. Механізми пізнання: емпатія, рефлексія, ідентифікація.
61. Характеристика типів ділових співрозмовників.
62. Прийоми підвищення ефективності спілкування.
63. Невербальні засоби спілкування.
64. Рефлексивне й нерефлексивне слухання.

65. Типи й причини конфліктів в управлінській діяльності.
66. Стрес у професійній діяльності менеджера освіти. Еустрес і дистрес.
67. Шляхи та способи подолання стресових ситуацій.
68. Мобінг в педагогічному колективі.
69. Причини виникнення мобінгу в професійному середовищі закладу освіти.
70. Професійне вигоряння управлінців в освіті: причини, симптоми.
71. Професійні деструкції в управлінській діяльності.